

РОЗДІЛ 2 «ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО»

УДК 346.5

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-02-09

Бережний О. В.

аспірант кафедри права ПВНЗ
«Європейський університет»ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ
ПОНЯТТЯ «ЛІЦЕНЗУВАННЯ»

У статті здійснено комплексний аналіз еволюції підходів до визначення поняття «ліцензування», що закріплюється (закріплювалось) у законодавстві України. Автор зосереджує увагу на аналізі нормативно-правових актів, які закріплювали різні підходи до ліцензування протягом останніх десятиліть. Окреслюються ключові підходи в формулюванні визначення поняття «ліцензування» в законодавстві, що пов'язуються із змінами пріоритетів державної політики у сфері ліцензування окремих видів господарської діяльності. Визначено, що на початкових етапах розвитку українського законодавства ліцензування господарської діяльності розглядалося переважно як формалізована процедура, спрямована на встановлення адміністративного контролю. Проте з часом, під впливом соціально-економічних змін та інтеграційних процесів, інтерпретація сутності поняття «ліцензування» зазнала суттєвих змін, а саме в частині відображення змісту та призначення ліцензування. Автором наголошується, що сучасне законодавство враховує не лише адміністративні аспекти ліцензування, його роль у забезпеченні національної безпеки, охорони здоров'я, захисту навколишнього середовища та економічної стабільності, але й також господарсько-правову природу ліцензування господарської діяльності. У зв'язку з цим, ліцензування наразі розглядається суб'єктом правотворчої діяльності як багатофункціональний інструмент, який сприяє розвитку ринкових відносин, забезпечуючи при цьому дотримання свободи підприємницької діяльності, а також належне функціонування ринку, на якому встановлено господарсько-правовий правопорядок. У результаті проведеного дослідження автор робить висновок про необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері ліцензування. Зокрема, пропонується розробити та впровадити комплексні зміни до чинного законодавства (на рівні спеціальних законодавчих і підзаконних актів), які б враховували сучасні виклики та тенденції розвитку української економіки, а також розвиток господарсько-правової наукової думки стосовно змісту поняття «ліцензування господарської діяльності».

Ключові слова: адміністративна послуга, господарсько-правовий правопорядок, державне регулювання, еволюція законодавства, ліцензування господарської діяльності, національна безпека, нормативно-правове регулювання.

The article offers a comprehensive analysis of the evolution of approaches to defining the concept of "licensing" as it has been established in Ukrainian legislation. The author concentrates on examining regulatory legal acts that have reflected different approaches to licensing over the past decades. The article outlines the key approaches to formulating the definition of "licensing" in legislation, highlighting how these approaches have been influenced by shifts in state policy priorities regarding the licensing of certain types of economic activity. It has been established that

in the early stages of Ukrainian legislation, the licensing of economic activity was primarily viewed as a formalized procedure aimed at establishing administrative control. However, over time, influenced by social and economic changes and integration processes, the interpretation of the concept of “licensing” has evolved significantly, particularly in terms of its content and purpose. The author notes that modern legislation considers not only the administrative aspects of licensing, including its role in ensuring national security, health care, environmental protection, and economic stability, but also the economic and legal nature of licensing economic activities. In this context, lawmakers view licensing as a multifunctional instrument that fosters the development of market relations. It simultaneously ensures the protection of entrepreneurial freedom and the proper functioning of the market, thereby establishing and maintaining economic and legal order. Because of the conducted research, the author concludes that there is a need for further improvement of legal regulation in the field of licensing. Specifically, it is proposed to develop and implement comprehensive changes to the current legislation – both at the level of special legislative acts and by-laws – that would address modern challenges and trends in the development of the Ukrainian economy. These changes should also reflect the advancements in economic and legal scholarship concerning the concept of “licensing of economic activity.”

Key words: *administrative service, economic and legal order, evolution of legislation, licensing of economic activity, national security, normative and legal regulation, state regulation.*

Постановка питання. Ліцензування в Україні є комплексом процедур та засобом державного регулювання провадження окремих видів господарської діяльності, що впливають (можуть нести безпекові ризики господарсько-правового, екологічного, економічного та ін. характеру) на можливість задоволення публічних (як державних, так і суспільних) економічних інтересів, що регламентується чинним законодавством, починаючи з переходу України від надміру одержавленої та централізованої економіки (командної економіки) до ринкової економіки [1, с. 694]. При цьому, попри тривалий час нормативно-правового забезпечення ліцензування в Україні, слід погодитись із тим, що чинне законодавство у цій сфері залишається таким, що потребує удосконалення, а насамперед – змін у частині визначення вживаного у законодавстві терміну «ліцензування» («ліцензування господарської діяльності») [2, с. 62]. Утім, для того, щоби в повній мірі осмислити перспективи удосконалення цього поняття в чинному законодавстві, а також осмислити сутнісний зміст ліцензування необхідним убачається проведення огляду діючих та вже нечинних законодавчих і підзаконних актів, в яких суб'єктами правотворчої діяльності формулювались визначення поняття «ліцензування».

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Аналізуючи наявну наукову літературу можемо констатувати, що на сьогоднішній день відсутніми є актуальні наукові розвідки, присвячені еволюції нормативно-правового визначення поняття «ліцензування», що враховують останні зміни законодавства в частині визначення вказаного поняття. При цьому аналізу нормативно-правового визначення поняття «ліцензування» приділялась увага багатьох українських учених, серед яких: Є.В. Авер'янова [2, с. 59-60], Е.Е. Бекірова [1, с. 698], Н.О. Густера [3], К.А. Карчевський [4, с. 180-184], О.В. Кашперський [5, с. 117-118, 121-123], Л.В. Сорока [6, с. 223-226, 232-236], О.О. Терзі [7, с. 62-64], К.В. Тимошенко [8, с. 293-294, 296], О.В. Худошина [9, с. 174-176], Л.В. Шестак [10] та ін. Наукові напрацювання цих та інших учених і дослідників становлять теоретичну основу, крізь призму якої можливо

проаналізувати розвиток нормативно-правового визначення поняття «ліцензування» з урахуванням вимог методу історизму.

Відтак, **метою** статті є окреслення еволюції нормативно-правового визначення поняття «ліцензування». Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання: 1) виокремити та проаналізувати підзаконні та законодавчі акти України, що діяли (чи по сьогодні діють) на предмет регламентації визначення поняття «ліцензування»; 2) осмислити використанні суб'єктами правотворчої діяльності підходи до визначення поняття «ліцензування» в контексті відповідних нормотворчих тенденцій і закономірностей; 3) узагальнити результати наукової розвідки та сформулювати пропозиції щодо можливості оптимального визначення поняття «ліцензування», що узгоджується із вимогами принципу юридичної визначеності та враховує господарсько-правову природу ліцензування.

Виклад основного матеріалу. Вирішуючи поставлені завдання зазначимо, що особливості еволюції нормативно-правового визначення поняття «ліцензування» доцільно з'ясувати окремо досліджуючи відповідний масив нормативно-правових актів підзаконного та законодавчого характеру.

1. Підзаконний рівень тлумачення поняття «ліцензування». Спершу слід зазначити, що поняття «ліцензування» в сучасному сенсі почало вживатись у вже недіючій (з 26 січня 2001 року) Інструкції, що затверджувалась наказом Ліцензійної палати при Міністерстві економіки України та Державного комітету України з медичної та мікробіологічної промисловості від 16 липня 1996 року № ЛП-19/69. У цій Інструкції поняття «ліцензування» розкривалось, як: по-перше, «отримання спеціального дозволу (ліцензії) на право здійснення конкретного виду підприємницької діяльності на визначених умовах»; по-друге, «засобу державного регулювання та контролю за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо забезпечення єдиної державної політики у здійсненні окремих видів діяльності». Як можемо бачити, поняття «ліцензування» у цій Інструкції справедливо розглядається як комплексний захід, що включає як державне регулювання, контроль за дотриманням законодавства, так і комплекс дій з набуття юридично важливої процедурної підстави, на основі якої суб'єкт господарської діяльності може у подальшому міг би реалізувати свободу підприємницької діяльності у конкретній сфері господарської діяльності. При цьому важливо підкреслити, що поняття ліцензування в Інструкції було сформульовано в універсальному вигляді, і могло застосовуватися як модельне визначення відповідної процедури.

Однак, надалі замінили вказану Інструкцію Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами, затверджені Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерства охорони здоров'я України від 12 січня 2001 року № 3/8 (цей документ втратив чинність від 13 квітня 2009 року). У цих Умовах зауважувалось, що «ліцензування зазначеного виду господарської діяльності є засобом контролю держави за додержанням ліцензіатом вимог законодавства до фармацевтичної діяльності, пов'язаної з виробництвом лікарських засобів, оптовою, роздрібною торгівлею лікарськими засобами». У зміненому визначенні, як убачається, поняття ліцензування було значним чином звужено, адже змінене визначення: по-перше, стало стосуватись лише ліцензування провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами; по-друге, не

інтерпретувало сутнісний зміст ліцензування в якості процедури, що задовольняє певні прагнення заявника (здобувача ліцензії), а саме господарсько-правовий контекст ліцензування; по-третє, ліцензування зводилось лише до засобу адміністративно-правового контролю, хоча сам по собі контроль – це лише одна з функцій ліцензування. Тобто, цей підхід звузив розуміння ліцензування, обмеживши його широту застосування (порівняно з підходом, використаним у згаданій Інструкції), а також роль ліцензування лише функцією контролю, невиправдано ігноруючи його регульовальні та стимулюючі аспекти.

Слід відзначити, що в подальшому на підзаконному рівні саме формалізований підхід до визначення поняття «ліцензування» став переважаючим. Так, наприклад, у Ліцензійних умовах провадження страхової діяльності, затверджених розпорядження Держфінпослуг від 28 серпня 2003 року № 40 ліцензування визначалось, як «видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ», а з 24 грудня 2013 року були внесені наступні уточнення: вказувалось «анулювання (відкликання)». Натомість, в абзаці 5 п. 1.1 розділу 1 Ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг, затверджених Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 02 грудня 2003 року № 146 (документ втратив чинність від 30 травня 2017 року), поняття «ліцензування» викладалось аналогічним чином, однак з вказівкою на те, що воно передбачає також тимчасове зупинення ліцензій, а разом із тим – «контроль за додержанням ліцензіатом ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов».

Крім того, слід звернути увагу й на те, що означений формалізований підхід в окремих актах правотворчої діяльності зазнавав суттєвого спрощення. Прикладом цьому є Ліцензійні умови, затверджених розпорядженнями Держфінпослуг від 13 листопада 2003 року № 118 (втрата чинності з 03 лютого 2017 року), а також від 02 грудня 2003 року № 146 (втрата чинності з 21 жовтня 2005 року), ліцензування зводилось загалом до «виплати, переоформлення та анулювання ліцензій, видачі дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ».

2. Законодавчий рівень тлумачення поняття «ліцензування». На законодавчому рівні поняття «ліцензування» наповнювалось змістом поступово й в різні періоди часу, позначаючи практично одне й те ж явище, по-різному пояснювалось законодавцем. В якості відправної точки звернемо увагу на положення Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» 2000 року № 1370-XIV, в якому поняття «ліцензування» тлумачилось, як «видача, внесення змін, переоформлення, зупинення дії та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій; ведення ліцензійних справ, контроль за додержанням ліцензіатами умов провадження ліцензованої діяльності, встановлених нормами і правилами з ядерної та радіаційної безпеки і фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання; видача розпоряджень про усунення порушень умов провадження ліцензованої діяльності». Разом із тим, вже Законом України від 16 листопада 2022 року № 2755-IX до вказаного законодавчого акту були внесені зміни, якими з підпункту 11 ч. 1 ст. 1 виключалось слово «переоформлення». Виключення «переоформлення» ліцензії з переліку послуг, пов'язаних із ліцензіями, що в сукупності складають «ліцензування», пояснювалось тим фактом, що переоформлення ліцензії в цій сфері не передбачене правом ЄС.

Також у 2000 році було прийнято Закон України «Про ліцензування певних видів

господарської діяльності» (документ був чинним до 28 червня 2015 року), в якому ліцензування тлумачилося, як «видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування». Схожий підхід використовувався законодавцем й у 2003 році в Законі України «Про телекомунікації» (не чинний з 01 січня 2022 року), в ч. 1 ст. 1 якого поняття «ліцензування» розкривалось в якості «випади, переоформлення, продовження терміну дії, визнання недійсними, анулювання ліцензій, випади копій та дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контролю за додержанням ліцензійних умов, випади розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов». Відповідний термін був виключений з вказаного законодавчого акту п. 1 ч. 2 Законом України від 18 вересня 2019 року № 102-ІХ у зв'язку із скороченням переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Аналізуючи відповідні зміни у підходах законодавця до визначення поняття «ліцензування», ми можемо зазначити, що Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» ліцензування визначалося здебільшого ширше, ніж у Законі України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» 2000 року № 1370-XIV, однак суто в адміністративно-правовому сенсі, а саме, як управлінський процес (та його підвиди), що включає варіативність адміністративних процедур (і дії, пов'язані з наданням адміністративних послуг у сфері ліцензування), таких як видача, переоформлення та анулювання ліцензій, ведення ліцензійних справ та реєстрів, контроль за дотриманням умов ліцензування (при цьому відповідна правотворча тенденція також помічалась й в текстах законів України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» 2000 року та «Про телекомунікації» 2003 року). Отже, цей надзвичайно формалізований підхід до визначення поняття ліцензування переважно концентрувався на процесі ліцензування як адміністративної функції органів публічної служби (органу ліцензування, контрольно-наглядового органу у сфері ліцензування та ін.), приділяючи основну увагу саме процедурним аспектам ліцензування, а також окремим вимогам, які мають виконувати суб'єкти господарської діяльності. Таким чином, означений підхід відображав форму об'єктивації ліцензування (перелік адміністративних процедур), дозволяв сформулювати у свідомості (суб'єктів господарської діяльності) чіткий і зрозумілий конструкт «ліцензування», проте він також не враховував того факту, що достатнє розуміння процедури неможливо скласти, чітко знаючи лише перелік форм (видів) вираження цієї процедури (і пов'язаних із нею процедур). Отже, істотним недоліком законодавця у цьому підході є те, що він у ньому не збалансував формальний опис сутності ліцензування його сутнісно-змістовним описом (тобто, не дав чіткої відповіді на питання: чим є ця процедура? З якою метою вона передбачена законодавцем?).

При цьому слід звернути увагу на те, що Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» був замінений прийнятим 02 березня 2015 року № 222-VIII Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», який до внесення змін до п. 6 ч. 1 ст. 1 розкривав ліцензування, як «засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів». Отже, як можемо переконатися,

вже в цьому Законі України законодавцем зверталась особлива увага на наповненні поняття «ліцензування» сутнісним змістом. Зокрема, законодавець відповів на запитання: по-перше, чим є ліцензування? (засіб державного регулювання чи інакше – регулюючого впливу на провадження видів господарської діяльності, що узгоджується із абз. 3 ч. 2 ст. 12 Господарського кодексу України). По-друге, навіщо держава передбачає цей обмежувальний для суб'єктів господарської діяльності засіб на шляху реалізації ними свободи підприємницької діяльності, гарантованої конституцією? (перше – для забезпечення реалізації єдиної державної політики в означеній сфері; друге – задля захисту інтересів ряду суб'єктів у соціально-економічній сфері). В рамках цього підходу законодавцем вже було враховано соціально-економічні аспекти ліцензування, в контексті яких розширюється роль ліцензування (з формальної адміністративної процедури, в якій перевіряється заявник на предмет відповідності тим чи іншим критеріям) до ефективного інструменту захисту (превенції) публічних (деяких також приватних) інтересів, а також підтримки реалізації єдиної державної політики у відповідній сфері провадження господарської діяльності. Таким чином, вже в такому вигляді дефініція «ліцензування» стала більш збалансованою, а також врахувала соціальну відповідальність держави (оскільки звела сутність ліцензування не лише до засобу забезпечення економічних та інших інтересів держави).

При цьому вже Законом України від 02 жовтня 2019 року № 139-IX п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» був викладений у новій редакції (чинній на сьогодні), що розкриває зміст ліцензування, як «засобу державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямованого на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища». Так, аналізуючи нову редакцію цієї норми законодавчого акту, що нами розглядається, можемо зазначити наступне: відповідні зміни розширили інтерпретацію змісту ліцензування, наповнюючи його змістом, який відповідає викликам сучасного суспільства. Головним чином, у цьому контексті мається на увазі те, що законодавець розширив межі розуміння ліцензування за рахунок доповнення його елементами забезпечення безпеки, охорони здоров'я та навколишнього природного середовища, що відобразило: по-перше, багатоаспектність розуміння законодавцем національної безпеки та необхідність її забезпечення у контексті процедури ліцензування (тобто як інструмент запобігання відповідним ризикам); по-друге, поточне зростання значимості сталого розвитку та захисту навколишнього середовища у публічному адмініструванні, а також у сучасному бутті суспільства та ринку.

Окремо слід звернути увагу й на інтерпретацію поняття «ліцензування», що міститься в Законі України «Про вищу освіту». До внесення змін до п. 15 ч. 1 ст. 1 вказаного Закону Законом України від 18 грудня 2019 року № 392-IX поняття «ліцензування» розкривалось в якості «процедури визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності». В актуальній же редакції поняття «ліцензування» тлумачиться в якості «процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності». Тобто, аналізуючи цей підхід законодавця, що був використаний з 2014 року, ліцензування тлумачиться в контексті місії цієї процедури, що дозволяє більш глибоко осмислювати

сутнісний зміст ліцензування.

Висновки. Еволюція нормативно-правового визначення ліцензування в Україні відображає зміну пріоритетів державної політики в сфері економіки, починаючи з акценту на адміністративні процедури і завершуючи комплекснішим підходом, що включає наразі потребу задоволення законних інтересів суб'єктів сфери дії господарського права, забезпечуючи при цьому дію правового режиму національної безпеки, у результаті чого відображається також і господарсько-правова сутність ліцензування. Вітчизняна учена Є.В. Авер'янова констатує, що аналіз законодавства України та ін. держав дозволяє дійти думки, що легальні визначення поняття «ліцензування» доцільно поділяти на дві основні групи, а саме: «визначення, які роблять акцент на сутності питання, та ті, які зосереджують увагу на змісті ліцензування як сукупності процедур» [2, с. 59]. Між тим, аналіз розвитку нормативно-правового визначення терміна «ліцензування» свідчить про те, що нормотворчі суб'єкти: по-перше, спочатку визначали «ліцензування» через призму відображення сутності цієї процедури та засобу впливу, враховуючи його адміністративно-правову та господарсько-правову природу; по-друге, згодом перейшли до формалізованого підходу, відображаючи у текстах нормативно-правових актів форми (види) реалізації ліцензування, через які пояснювалася сутність цієї процедури як інструменту публічного адміністрування; по-третє, на сьогоднішній день у легальних дефініціях терміна «ліцензування» використовується формалізований (адміністративно-правовий) підхід, або ж повертаються до окреслення цього поняття через пояснення його сутнісного змісту, відповідаючи на питання: що таке ліцензування? Яка юридична мета цієї процедури?"

Ученими зауважується, що підхід, який ми називаємо «формалізованим» (окреслює обсяг процедур, що охоплюються ліцензуванням) «є неточним та поверхневим, із нього неможливо зробити висновки про мету та значення ліцензування господарської діяльності» [2, с. 60]. З цим висновком слід погодитись, але із певними застереженнями. Справа у тому, що прийняття Закону України 2022 року № 2755-IX, а також аналіз різних нормативно визначених умов ліцензування господарської діяльності показують, що ліцензування такої економічної діяльності у певних сферах може характеризуватися різною кількістю процедур, які охоплює означений процес. Враховуючи це, на сьогодні поняття «ліцензування» слід розглядати наступним чином: по-перше, на рівні спеціального закону воно повинно відображати загальну сутність ліцензування, а так само – включати перелік процедур, які можуть бути його частиною. По-друге, на рівні підзаконного акта, що регулює особливі правила ліцензування: а) повинна бути відсильна норма до відповідного закону, де у загальному вигляді визначено поняття «ліцензування»; б) має міститись конкретизований перелік процедур, що входять до процесу ліцензування в сфері правових відносин, на які поширюється дія цього підзаконного акта (тобто ліцензування конкретного виду господарської діяльності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бекірова Е.Е. Поняття ліцензування певних видів господарської діяльності, його цілі і значення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 694-698.
2. Авер'янова Є.В. Поняття ліцензування господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11 (261). С. 59-63.
3. Густера Н.О., Павлюченко Ю.М. Законодавче визначення ліцензування господарської діяльності та надання інформації про отримані ліцензії. *Вісник*

студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2018. Т. 2, № 10. С. 6-11.

4. Карчевський К.А. Ліцензування господарської діяльності: правова природа, джерела правового регулювання, поняття та ознаки. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 44. С. 180-188.

5. Кашперський О.В. Поняття та юридичний зміст ліцензування в Україні. *Вісник Академії управління МВС*. 2009. № 3. С. 114-123.

6. Сорока Л.В. Адміністративно-правовий механізм реалізації Космічної доктрини України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2020. 490 с.

7. Терзі О.О. Ліцензування як напрям управлінської діяльності у сфері охорони здоров'я. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4 (25), Т. 3. С. 62-66.

8. Тимошенко К.В. Правове регулювання ліцензування підприємницької діяльності в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. № 27. С. 292-297.

9. Худошина О.В. Правові аспекти державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників. *Державне управління: теорія та практика*. 2016. Вип. 1. С. 172-178.

10. Шестак Л.В. Поняття та юридичний зміст ліцензування. *Правова інформатика*. 2004. № 2. С. 61-65.

УДК 342.4

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-02-10

Воронков К. А.

*студент 2 курсу денної форми
здобуття освіти другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 081 "Право"*

*Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ НОРМ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ

Одним з завдань держави повинно бути здійснення правового регулювання всіх сфер життєдіяльності людини і функціонування держави. Правове регулювання є невід'ємною частиною правової системи, яке має бути ефективним, ключовою ознакою має бути дієва реалізація норм права. Реалізація норм права завжди буде залежати від особливостей норм права. Метою статті є дослідження особливостей конституційно-правових норм та впливу цих особливостей на реалізацію норм конституційного права. В статті дослідження поняття конституційно-правової норми, які є відмінними від норм інших галузей права, своїм основоположним характером. Автором визначено ключові особливості конституційно-правових норм: публічний характер конституційно-правових норм, визначено, що конституційні норми є нормами прямої дії, мають особливу систему гарантування реалізації норм конституційного права, характеризуються особливою структурою, а також можливість впливу у зв'язку із змінами політичної, економічної, соціальної, культурної, інформаційної сфери, зміни державного ладу, системи конституційного права та